

Bengana achiba mesen (tomato fruit borer)

Raksatsüba yimya

Mesen rongnung bengana achiba mesen ya tongtimbang mesen ka lir. Iba mesen ajanga aluyimer takoksa jenti aludaktsür. Iba mesen tain ji shinü lir aser entsüji bengana tu tekalen aser teküpoklen nung akor. Tetong telak nungi zünga aluba tu 3-4 tashi nung entsüji timba angutsü. Entsü nungi longpen techanu rezüker külen bengana tu achi tenzüksü. Longpenji bengana telongi aidang tarak mesura tapok tila ka toktsür aser iba tarak/tapok ya kanga tila asünung reprangtetsü tasak lir. Pa adoklen tarakji tuluba alitsü. Iba ama raksatsüba ajanga anojung nung bengana tsükdaktsür aser yamaji takoksa tulu bener arutsür. Bengana mener alu arutsü mapang nungang raksatsübaji kanga jangja angur.

Mesen ajitetsüyim

Bengana achiba mesen tain akumtsü atema pa taküm nung temülenshi pezü ajanger: entsü, longpen, tonglong aser tainji shinü. Entsü ya temüsüng sentsü lir aser rezüksü mapang nung nakrema akumer. Longpen rezükli wakong nung temüsüng sentsü tera dena alitsü aser tain akumdang tu sentsü alitsü. Iba longpen motongji 2-3.5 cm asür. Tonglongji 12-15 cm aser ali sentsü lir. Shinü tema tashikang nung tanak ka alitsü aser shinü tetsür temangji tebur dang nungi tuluba asütsü.

Takum melenshiba (life cycle)

Bengana tetong nung koba shilem lanu aser tanüb lir item nung entsü akor. Shinü tetsüti kati entsüji anogo pezü nung 741 (average) tashi koteter. Techanu rezüksü April nungi October tashi nung anogo 2-4 agir saka February ita nungbo anogo terok nü tashi nungang rezüker. Longpen rezükli tu achitsü tenzüker aser tera tulu akumdang bengana tila-la alibaji achitsü tenzüker. Longpen tain akumdang bengana süngjang ka nungi kati oa razü-a chia aoer. Longpen nungi tonglong akumtsü anogo 13-19 agir aser iba mapang nungji longpen tasazük 35mm tashi alir. Longpenji chimener kulen bengana telong nungi chi-a temai adoktsü aser tsükbaji ali nung tonglong akumtsü. Meyi mapang tonglong nungi shinü akumtsüji anogo 8-15 agir aser tsüngküm mapang nung tera talangba agir. Shinü ka nungi küm nung ti (8) ben tashi jakzük-a aoer.

Tazokbayim (Control measures)

1. Alu ruer kulen aliji arok-aroka tusatsüla. Iba ajanga ali telong nung aliba tonglong ji tema-i adokdaktsür aser pa tsükchir-i tepseter aser tsünüsempongtsü aika wazüka meraksai yuteter.
2. Bengana lu nung peysi naro (marigold) atem nung iba mesen ya naro nungang teimba atemtsü aser aloji kangbo meraksatsür.
3. Tesangwa agi shinü ya puadoker asünung alu nung sang koba tesangwa lir itemji yoktsüla.
4. Alu tila nungbo longpenji teka akidang agizüker tepset nung junger.
5. Longpen kanga tain makümdang 5% NSKE alu nung arük nung techanuji tepseter.
6. Mesen aser shiruru achiba ozü atemtsü asoshi sadem 15-20/ hectare temma yutsütsüla.

7. Endosulfan 35EC @2.0l/ha mesura Cypermethrin 10EC @ 500ml/ha in 250 litres of water/ ha nung meyoakteper tepen apong dang ken aser ano anogo 10-15 tütsüngda toktsür arük nung iba mesen ya ajema kümdaktsür.